

ADAR 2026

KURMANCÎ

BAJIAR

MA NE DEMA
XWENDIN Û NIVÎSÎNA
KURMANCÎ YE ŞÊXO?
HETA KENGÊ TENÊ BI
ZIMANÊ DIN
WÊNEROMANAN
BIXWÎNÎ TU?

KEKO

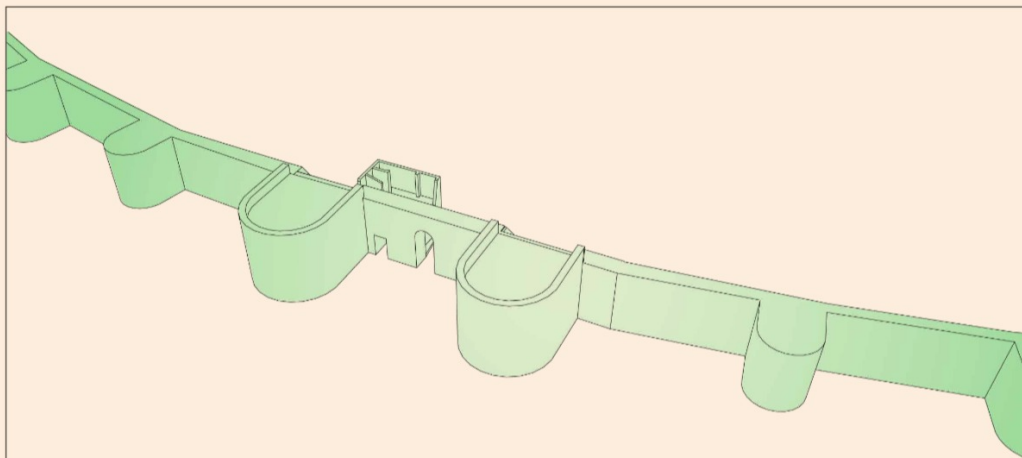

QEHREMANÊN MEHÊ
CALVIN Û HOBBS

KA KÎ YE EV
YILMAZ GÜNEY?

ŞAREDARIYA BAJARÊ MEZIN A AMEDÊ

HER GEL DIVÊ BIKARÊ ZIMANÊ XWE
HÎN BIBE Û BIDE HÎNKIRIN. MAFÊ PERWERDEYA BI
ZIMANÊ DAYIKÊ JIXWE VÊ ÎFADE DIKE.

HETA EV MAFÊN KU KURD JÊ HATINE MEHRÛMKIRIN
BÊN WERGIRTIN, YEK JI RÊYÊN PARASTINA ZIMÊN
JÎ HUNER E. EW TIŞTÊ KU EM HEWL DIDIN BI
STRANAN, BI BERHEMÊN ŞANO Û
SÎNEMAYÊ BIKIN, ÎRO EM DIXWAZIN BI VÊ KOVARA
XÊZ Û XÊZEÇÎROKAN JÎ LÊ ZÊDE BIKIN Û EM
DIBÊJIN, KEREM BIKIN EV HÛN EV E BAJAR.

EV KOVARA KU EM BI MEBESTA
HÎNBÛNA XWENDIN Û NIVÎSÎNA BI KURDÎ Û PRA-
TÎZEKIRINA VÊ YEKÊ DEXDIXIN, HER WISAN EM
DIXWAZIN DESTEKÊ LI HUNERA XÊZAN BIKIN.

BAJAR

ADAR 2026

KEKO

LI DIYARBEKIRÊ ROLA ZORÊ

KA KÎ YE EV

YILMAZ GÜNEY

MEHLÛQATÊN EŞREF

CALVIN Û HOBBS

HAYDÊ EM DERKEVIN KEŞFÊ

M. NELSON

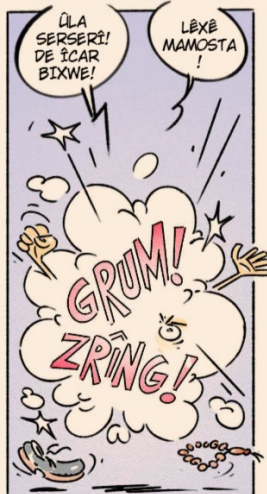
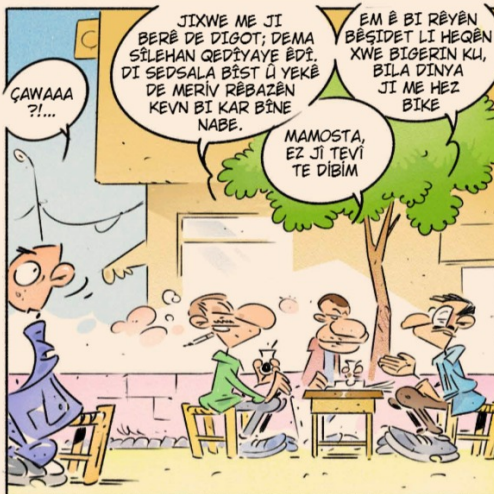
HEŞT AGIRÊN ADARÊ

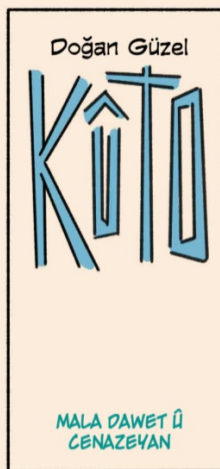

QEHREMANÊ KUÇEYÊN TENG

Doğan Güzel

KEKO

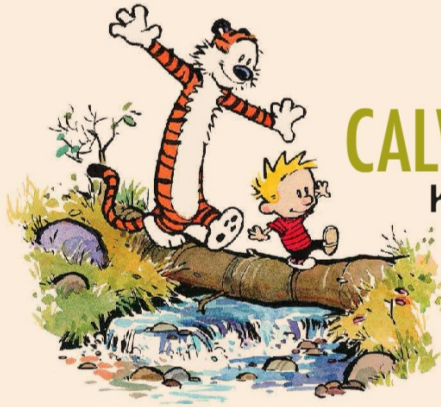
'Lİ DİYARBEKİRÊ
ROLA ZORÊ'

ka kî ye ev?

YILMAZ GÜNEY

CALVIN û HOBBS

haydê em derkevin keşfê

Mam Cici

KA KÎ YE EV? YILMAZ GÜNEY

Mam Cici

Xwe wekî zarokê malbateke gundî ya bêerd û bi eslê xwe kurd dide naskirin Yilmaz Güney, li gundê Yeniceyê yê Edeleyê ji dayik bûye.

ÇIIII? KURD, BÊERD Û GUNDÎ? NALET LÊ BE!

Ji neh saliya xwe ve di gelek karên cuda de dixebite. Karê wî yê dawî li Edeleyê, ji bo sinemayekê dalîqandina afirên fîman dibe.

AAA? FÎLMÊ KÊ YE EV?

EV AFÎSA FÎLMA MÎN Ê KU EZ Ê DÎ DAHATÎYÊ DE ÇÊKIM.

Kovareke hunerê ya bi navê Doruk derdixe. Ji ber çiroka xwe ya bi navê *Sistemên Newekheviyên yên Sênemasi* (Üç Bilişmeyenli Eşitsizlik Sistemleri) ku di 18 saliya xwe de nivîsiye, lêpirsîn lê tê vekirin.

Lîseyê li Edeleyê diqêdine. Pêşî dikeve *Fakulteya Hîqûqê ya Zanîngeha Eñqareyê*. Di dawîya sala yekem de dev ji berdide û li Fakulteya Aboriyê ya Zanîngeha Stenbolê dest bi xwendinê dike.

Ji nivîskarê navdar *Yaşar Kemal* re dibêje ku dixwaze bibe sinemager.. Yaşar Kemal ji wî bi derhênerê hosta *Atif Yılmaz* re dide naskirin. Di fîlmê *Bu Vatanın Çocukları* (Zarokên vî Welatê) de, ya ku senaryoya wê *Yaşar Kemal* nivîsiye û *Atif Yılmaz* derhênerî lê kirîye, wekî alîkarê derhêner û lêstikvan çîh girtiye.

EV ÇI EV? TÊKILIYA VÊ BÎ MATEMATÎKÊ RE ÇI YE? JI BER KU TÊ XWÎNER XAPANDINE, EZ Ê LI DÎJÎ TE DOZÊ VEKIM

MIN ÎRO YILO LI DÎBISTANÊ NEDÎT?

DÎSA DERBAST DÎBISTANEKE DIN BÛYE.

EZ Ê WÊJEYA TIRKÎ, SÎNEMAYA TIRKÎ JÎ EV HEVAL BÎ PÊŞ DE BIBE.

HELLAAA?... EM HER SÊ JÎ NE KURD IN?

EV DÎYALOGB RAST Ê.

Di fîlmê *Alageyîkê* de jî bi heman ekîbê re dixebite. Ji ber ku dadgeha wî dewam dike, li şûna paşnavê xwe yê *Pütün*, yekem car di vî fîlmî de paşnavê *Güney* (Başur) bi kar tîne.

Dadgeh bi encam dibe. Sal û nîvek cezayê giran û şeş meh ji bi cezayê mîxetiyê tê girtin.

Dîsa vedigere sinemayê. Di hevpeyivînekê de ku nivîskar û derhêner *Tanık Dursun* pê re kiribû, bi navê 'Qralê Kirê' derdikeve holê.

YEKÎ BÎ NAVÊ YILMAZ PÛTÛN LI VIR HEYE?

TE BERÇAVKA KÊK YILMAZ ATIF DÎTÎYE BÊLOT?

XWEDÊ TE XELAS KÊ!

KAXIZ Û ÇELEMEKÊ PEYDA BIKE.

HO HOO... TU YÊ HÊ PIR RAZBY!

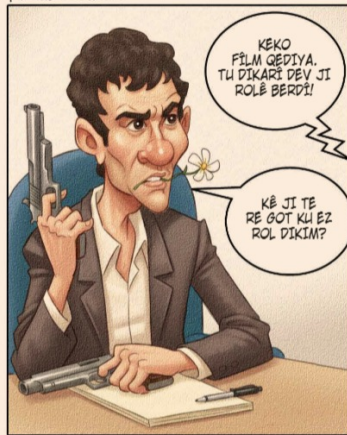
LI SER MIN WISA XWÊŞ BÎNIVISE KU KU, EZ BÎBIM QRALÊ YEŞİLÇAMÊ.

??? LÊ JIXWÊ QRALEKÎ YEŞİLÇAMÊ HEYE

AY HAN İŞİK? İÇAR KU EW XWÊŞİK, EZ JÎ KIRÊT BÎM?

EZ Ê JÎ BÎBIM QRALÊ KIRÊT

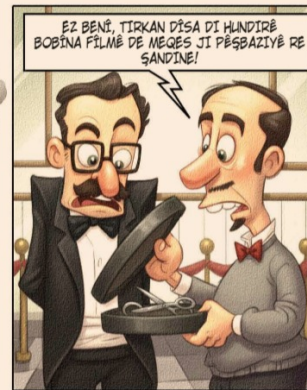
Karakterê 'Qralê Kirêt' ê ku wî afirand, pir hat ecibandin.

Filmê 'Hudutların Karunu' ya ku wî senaryoya film nivîsiye û tê de lîstiya, sê caran dikeve ber sansûrê û du caran jî tê qedexekirin. Ji bo ku film jî sansûrê rizgar bibe, li şûna navê 'Gumey', navê 'Emin Dağ' ê ku di şirketa filman de dixebiti, tê nivîsandin.

Yekem filmê ku wî derhêneriya wî jî kiriya 'Seyit Han', di Festivala Filman a Naymeteweyî ya Berlînê de tê qebûlkirin; lê belê jî ber ku lijnaya sansûrê destûr nade, film nayê şandin.

Ew diçe leşkeriyê. Piştî vegera xwe, filmê 'Umud' (Hêvî) ya ku di sinemaya Tirkiyeyê de wekî destpêka serdemê 'realizmê politîkî' tê qebûlkirin, kişand. Filma 'Umud', di Ziyemîn Festivala Filman a Kozaya Zêrîn a Eolenevê de di pênc beşên cuda de hêjayî xelatdayînê bû dîtin. Di Festivala Filman a Cannesê de jî tê ecibandin.

Di Festivala Kozaya Zêrîn de jî bo filma 'Baba' xelatên 'Filma herî baş' û 'lîstikvanê herî baş' didin wî; lê belê piştê bi zextên siyasi xelatê jê distînin û didin Cunevî Arkin. Cunevî Arkin vê xelatê qebûl nake.

Adara 1971ê, Derbeya leşkerî pêk tê. Ji ber ku kesên der heqê wan de lêgerîn heyê, di mala xwe de xwe vedigêre, tê girtin. Pêşî tê siqûnkirin, piştê 10 sal cezayê girtigehê lê tê birin.

Bi eûya sala 1974an de derket, jî girtigehê derdikeve. Di heman salê de, filma 'Arkadaş' temam dibe.

Dema ku filma 'Endişe' dikişand, bi îdlaya ku dadgerek kuştîye tê girtin û tevî hemû îtirazên wî, 19 sal cezayê girtigehê lê tê birin.

Dema ku di girtigehê de ya, kovara çand û hunerê ya bi navê 'Guneş' derdixe. Kovar piştî hejmara 13emîn tê girtin. Romanên bi navê 'Hucren', 'Salpa' û 'Sanik' dinivîsîne. Ji ber nivîsê wî doz lê tê vekirin ku bi giştî 100 sal cezayê girtigehê tê xwastin.

Senaryoya filmê 'Yol'ê dinivîsîne û derhêneriya wê dide Şerîf Goren. Ew texmîn dike ku filmê wî dê li Tirkîyeyê were qadexekirin, loma jî filmê diwêne Swîsreyê.

Piştî demekê, bi alîkariya hevalên xwe, ji girtigeha nivîskirî diwêne û derbasî Swîsreyê dibe.

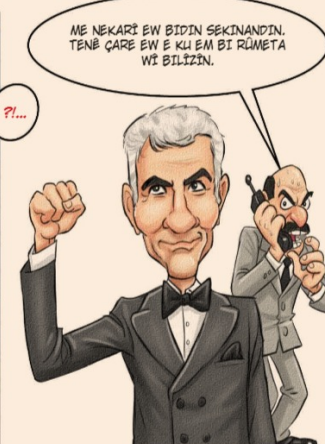
Filmê xwe jî nû ve montaj dike û jî bo pêşbirka *Festivala Filman a Cannesê* dişîne; li wir Xelata 'Palmiye'ya Zêrîn' bi dest dixe.

Filmê wî yê dawî Filmê 'Ovur' e; ku tê de behsa serhildana qawîqa zarokandike, ku dema di girtigehê lê bilûb gahid. Derhênerê navdar *Elia Kazan* di dema kişandina film de tê serdana wî.

Bi tevî Cegerxwîn, Enstîtuya Kurdî ya Parîsê vedike ku armanca wê îkolojî û bipêşxistina ziman û çanda Kurdî ye, ava dike.

Ji ber nexweşîya pençeşêra mîdeyê a ku di dema girtigehê de pê girtibû, di sala 1984an de gava hîn 47 salî bû, jiyan xwe jî dest dide û li Parîsê, di Goristana Pêre Lachaise de tê veşartin.

Mam Cici nivîsand

Dema di hawirdorekê de behsa xêzkirin û karikatûrê tê kirin, ez béguman mijarê tînim ser Calvin û Hobbes. Bi taybetî kesekî ku wan nas neke hebe, ez pir şa dibim; ji ber ku ez dizanîm hinekî din ez ê wî îqna bikim ku wan bixwîne û ez ê qehremanekî nû li qehremanên wî yên ku ji wan hez dike zêde bikim. Eger kesekî ku bibêje "min Calvin xwend û min jê hez nekîr" hebe, ez êdî tu pirtûkan ji wî re pêşniyaz nakim. Kesekî wisa ya fama wî ya mîzahî kême, ya jî êdî zêde mezin bûye. Ez ê agahiyên der barê Bill Watterson de, ku afirînerê xêzebanda Calvin and Hobbes e, herî dawî bibêjim. Pêşî em karakterê xêzê û cîhana wî nas bikin;

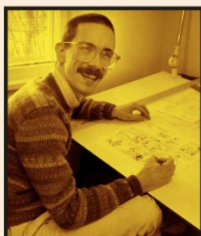
Navê Calvin, ji navê John Calvin tê ku yek ji teologên damezirîner ên protestantiyê ye. Ev îroniyeke mezin e; ji ber ku karakterê Calvin, tam berevajî wê, anarşîstek e ku vîna xwe ya azad heta dawiyê bi kar tîne. Calvin zarokekî şeş salî yê meraqdar, jîr û xwedî xeyalên bi hêz e. Ew qas ku, hevalê wî yê herî nêzîk pilingê wî

yê pêlîstok Hobbes e, ku Calvin bawer dike ew zindî ye. Calvin tevî ku meraqdar e jî, piranî napirse "çima?"; ew zarokî wisan e ku dibêje "çima nebe?" ye. Ji ber vê yekê jî ji kirina tiştê ku cara pêşî tê bîra wî venakişe. Bi taybetî çalakiya ku bi xwe kêfxweş be, qet li encama wê nafilîre. Em dikarin vê yekê ji ajotina kaşoka wî ya bilez a ku ber bi raserê zinarekî ve jî diçe, fam bikin. Dema dikeve jî êşa canê xwe bêhtir, li kêfa wexta ku li hewa ye difikire. Li dibistanê tembel, di listikê de hîperaktîf e. Otorîteyê red dike û ji tiştên ku otorîte li wî ferz dike, bi xweavêtina nava xeyalên xwe direve. Dema bi rewşên nexweş ên wekî guhdarîkirina mamosta, banyokirin yan jî xwarinên ku jê hez nake re rû bi rû dimîne, dikare veguhere dînozorekî an zombiyekî; dikare bi balonekê bigire û hîlbibe esmanan; dikare qutiyekê veguhere makîneya demê yan jî makîneya klonkirinê û ji wir biçe her derê ku bixwaze, û heta dikare bibe Mirovê Fezayê Spiff û li Marsê bi afirandiyên biyanî re şer bike.

Wekî her zarokekî, pirsên Calvin jî hene ku ew pirs ji temenê wî nayên hêvîkirin. Xwendevan caman dikare Calvinê dû dîtina raqûnekî mirî li nav daran di nav diyalogên hîsî û felsefî de bibîne. Bi taybetî di hewayên biberf û melankolik de, dema bi kaşokê dişemite, em dikarin bibînin ku ew di diyalogên bi Hobbes re li ser temayên qencî û xerabî, xweza, jiyan, tenêbûn û mirinê nîqaşan dike.

Her çî qas zarokekî biçûk be jî, em dikarin li ser karakterê Calvin rexneya tîpolojîya mîrên maço, pîrsgirêkdar û ezezo bibînin. Bi taybetî tîkîlî û diyalogên ku bi hevala xwe ya polê Suzi re datîne, tam rexneyeke mîranîyê ye.

Calvin û Hobbes wêneromanek e ku di navbera 1985 û 1995an de ji aliyê Bill Watterson ve hatiye afirandin. Li seranserê cîhanê di zêdetirî 2400 rojnameyan de hatiye weşandin.

Hobbes re çêtir li hev dike. Gelo çawa dibe ku Hobbes ji Calvin çêtir dizane ka keçik ji çi hez dikin? Gelo Hobbes versiyoneke Calvin a wêrektir û biaqiltir e? Detayeke din a xweş ji ew e ku, her çi qas di emîrî de bin ji Suzi dikare bi jîrahiya xwe zora Calvin bide. Calvin dikare bi aqilê xwe ji karakterê Mo yê kêmaqil -ku li dibistanê rê li ber wî dibre û jê haraçê dixwaze- rizgar bibe, lê gava dor tê ser Suziyê, ew vediguhere primatêkî ku refartên seretayî nîşan dide.

Navê karakterê Hobbes ji ramanwerê navdar Thomas Hobbes tê û alter egoya Calvin e. Çinkû di rastiye de yê ku Hobbesê pilingê pêlistok zindî dike, di hişê xwe de bi wî re diaxive û di her cure çalakîyê de wî dike hevalê rê, dîsa Calvin ji xwe ye. Hobbes versiyoneke wî ya bimentiqtir û rasyoneltir e. Bill Watterson di hevpeyvînekê de dibêje "Hobbes, bi qasî Calvin alter egoya min e jî."

Hobbes wekî qehremanên din ên xêzefilman nayê mirovîkirin; her çi qas diaxive jî, bi tevger û gotinên xwe pilingbûna xwe bi xwendevanan dide hiskirin. Hobbes ji bo her kesî ji bîlî Calvin, pilingekî pêlistok e. Carinan serê mirov tevlihev jî dibe. Mesele, di serborî-yeke wî de Hobbes winda dibe û em dibînin ku dêya Calvin bi qîrkirina navê Hobbes li wî digere da ku wî bibîne. Malbata Calvin

nûnerên çîna navîn a kevneşopî ye. Di malekê de dijin ku baxçeyê wê yê paş li daristaneke piçûk dinêre. Bav, mirovekî henekçî ye ku di firmayeke patentê de dixebite û bi mîzaha xwe ya qerfî bersiva daxwaz û pîrsên pûç ên Calvin dide. Mesela, di serpêhatiyekê de

Calvin ji bavê xwe dipirse ka çima wêneyên berêreş û spî ne. Bavê wî jî dibêje ku dinya berê reş û spî bû û paşê rengin bûye.

Dema Bill Watterson Calvin afirand hîn nebûbû bav, lê di hevpeyvînekê de dibêje ku karakterê bavê Calvin têkeleke ji bavê wî û ji wî bi xwe ye. Dayik jî ji ber ku her gav neçar e Calvin kontrol bike, wekî figureke otorîteyê tê dîtin; lê em ji bîr nekin ku ji ber ku vegotin pîranî ji perspektîfa Calvin tê avakirin, em nikarin bibêjin ku karakterên dê û bav bi awayekî objektîf tên nîşandan. Mînak, eger dê û bav bi Calvin re mijûl nebûn, hema bibêje qet xuya nakin. Ji ber vê yekê, her çi qas bi hev re bi dilovanî û bi qerfî biaxivin jî, em der barê rastiya têkiliya wan de zêde nabin xwedî fikir. Dîsan jî, tiştê ku bi xwendevanan tên hiskirin ev e ku ew hevjinê wisan in ku ji têkoşîna bi Calvin re westiyane û ji hev hez dikin.

Em bîr ser afirînerê xêzêbandê Bill Watterson. Zarokatiya wî xêzkarê hosta yê ku di sala 1958an de ji dayik bûye, li Ohîoyê di taxeke gundewar de derbas dibe ku dişibe cihê Calvin lê diji. Bi xwendina xêzeromanan û hewldana xêzkirinê mezin dibe. Pêşî di rojnameya zanîngehê de ku li wir zanistên siyasî dixwend, paşê jî di rojnameyêke herêmi de karikatûrên siyasî xêz dike. Helbet ji ber ku ji kibriya hunerî ya edîtoran fam nake, tê dextistin. Piştî wê, ji firmaya reklamê veqete, ku neçar mabû lê bixebite û dest bi xêzkirina karikatûrên politîk dike.

Di vê navberê de, ji bo afirandina karakterekî mîna Charles Peanuts û Pogo ya Walt Kelly ku heyranê wan bû, dest bi xebatê dike. Bi vî awayî Calvin and Hobbes diafirîne. Ji aliyê gelek weşanxaneyan ve tê redkirin ku serî li

Dema ku ew bi pîrsgirêkekê re rû bi rû dimîne û nikare pê re serî bike der, serî li mîzahê dide. Dibe ku bi wê yekê pîrsgirêkê çareser nake, lê kêfxweşbûna wî garanti ye.

DEMA BERF HEYE MERIV DİKARE HEYE
SEMİTOKÊ. DEMA BA HEYE MERIV DİKARE
BAFTROKAN BİFIRINE. DEMA OERM HEYE
MIROV DİKARE AVJENIYÊ BİKE.

LÊ DEMA BARAN
BIBARÊ... PIF...

TENÊ SPOREK HEYE;
DAYIKA XWÊ PÛN KIRIN.

Xêzeke orjînal a Calvin,
bi şopên qelemzîrîçê
û bi sererastkirinên
xwe ve.

wan dabû. Di dawiyê de, di 18ê mijdara 1985an de dest bi weşanê dike. Di sala yekem de di 35 rojnameyan de, di sala duyem de veduguhêre rêzexêzeke wisa ku di 50 rojnameyan de bi hev re tê weşandin. Di dawiya sala duyem de pirtûka wî ya yekem dikeve nav listeya wan pirtûkan ku ew herî zêde tîn firotin û bi zêdekirina serkeftin û navûdengê xwe 10 salan temam dike. Di dawiya 10 salan de, Calvin and Hobbes wekî karakterekî xêzeromanê derbasî nav rûpêln dirokê dibe kuli zêdetirî 2400 rojnameyan tê weşandin.

Dema di lûtkeya huner û navûdengê xwe de bû, tiştekî ku her kesî şaş dihêle dike û biryar dide ku Calvin and Hobbes biqêdîne. Serbarê vê, li her derê dest ji xêzkirinê berdide. Dibe ku ji ber bawer dike xêzeban-dê temenê xwe temam kiriye wî ev biryar girtiye û eger berdwam bike dê xera bibe. Ji bo Watterson, duristiya hunerî ji serkeftina bazirganî girîngtir e. Gava li wan xêzkan ku xwe ji tekrarkirinê venadin û bi varyasyonên espiyîyên berê karakterê xwe didomînin dibînin, hîmeta mirov a ji Bill Watterson re careke din zêdetir dibe. Paşê tiştekî din dike ku mirov jê re heşmetkar dimîne; peymanekê hazir dike ku ji xeynî kitêbê wek berhemekê din firotina Calvin and Hobbes asteng dike. Wê rewşê di konferansêkê de bi wî awayî aşkera dike:

"Xêzeromana min bi efsûna xeyalan û bi xwezaya taybetî ya hin hevaltiyan re têkildar e. Eger min zarokê û pilingê wî bi kar bianiya da bi firotina bibloyên biha yên ku tu kesî hewcedarî pê nîn e, baweriya kê dê bi bêgunehiya wan bihata?"

Ji wê rojê ve zêde xeber ji Watterson nehat girtin. Tenê çend hevpeyvîn pê re hatin kirin û çend karikatûrên piştgiriyê xêz kirin. Tu carî nexwast ku wêneyê wî bê kişandin yan

jî filmê wî bê girtin. Di çapemeniyê de tenê wêneyekî wî heye, ew jî di destpêka kariyera wî ya profesyonel de hatiye kişandin. Paşê tiştekî din ê ku heyranên wî pê şaşwaz nebûn kir û hemû xêzên xwe yên orjînal û materyalên xwe bexşî Muzeya Pirtûkxaneya Xêzeromanê a Billy Ireland a Zanîngeha Ohio State kir.

Ew bû yek ji wan hunermendên ku bi qasî karakterê xwe yê afirandî jî alî xwendevanên xwe hat hezkirin û heyran man. Bi desenên xwe yên xarîqulade û bi sadebûna di xêzên xwe tesîr li gelek xêzkan kir.

Bill Watterson, 31ê Kanûna 1955an Roja Yekşemê dema ku xatir ji Calvin û Hobbes xwast, li pey xwe rûpelekî wiha çil spi hişt. Tevî wan hemû salên ku derbas bûn, tu kesî nekarî cihê wî tijîbîke. Dîsa jî... Rojekê bi ihtimalên mezin, dibe ku yên ku vê yekê pêk bînin di nav me de bin

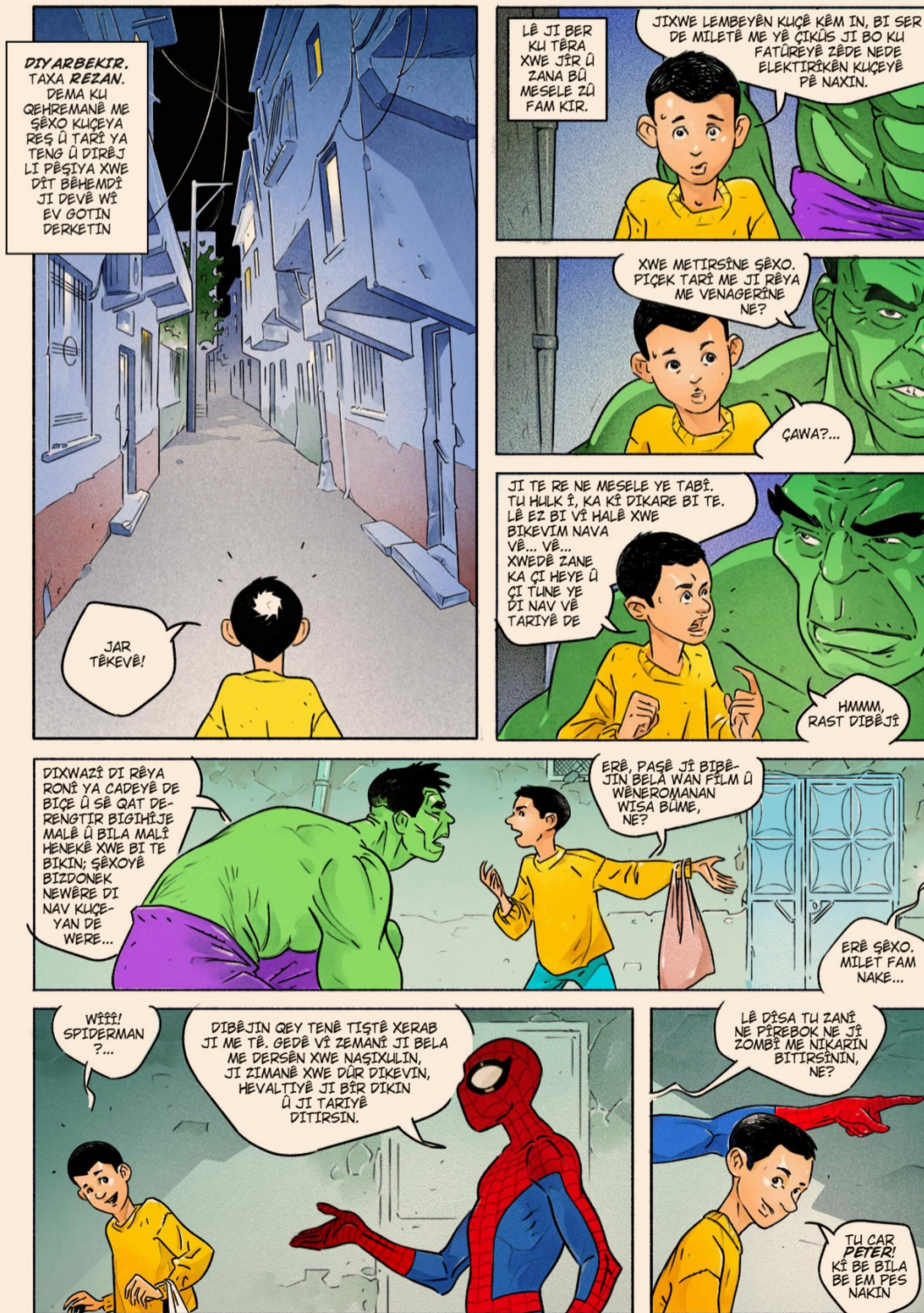

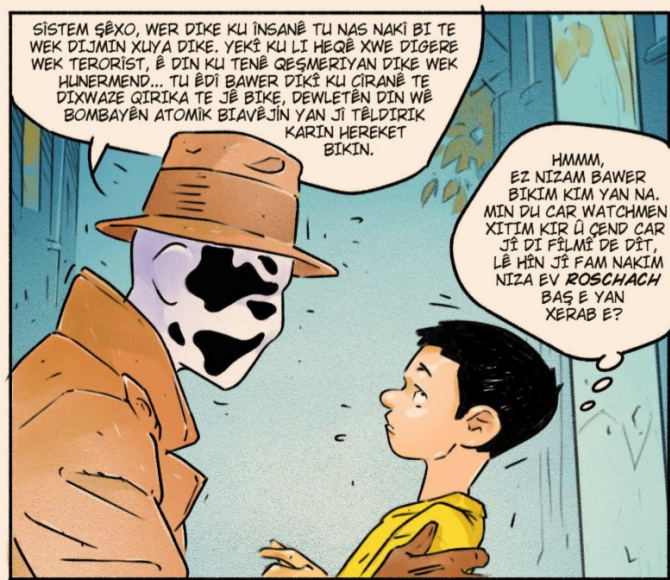
HAYDÊ EM DERKEVIN KEŞFÊ!

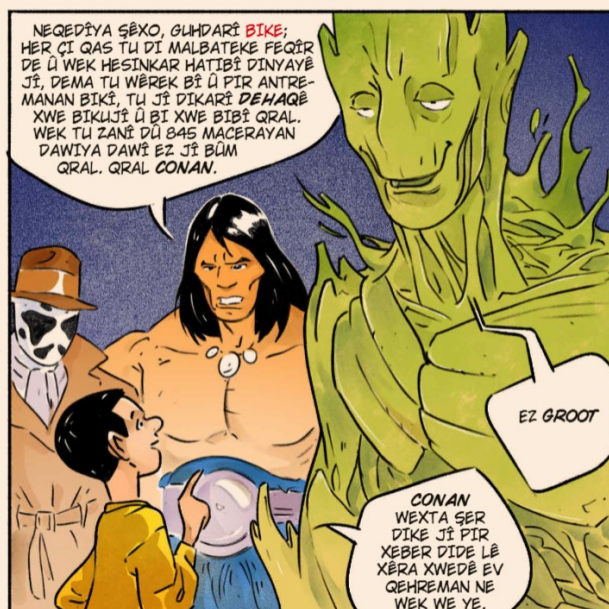

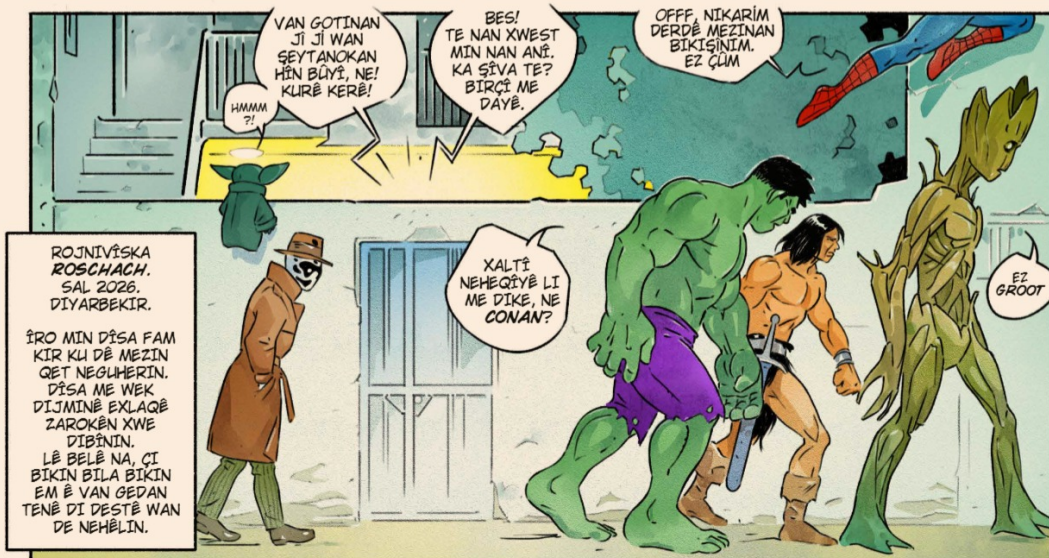
QEHREMANÊ KUÇEYÊN TENG

Şêxmûs Çîçek

XÊZ-ARŞÎV

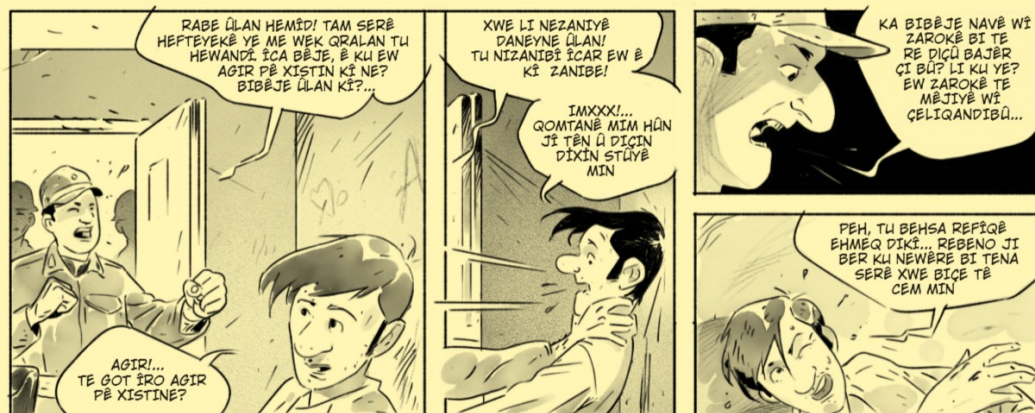
ESREF MUNCH

MEHLÛQATÊN EŞREF

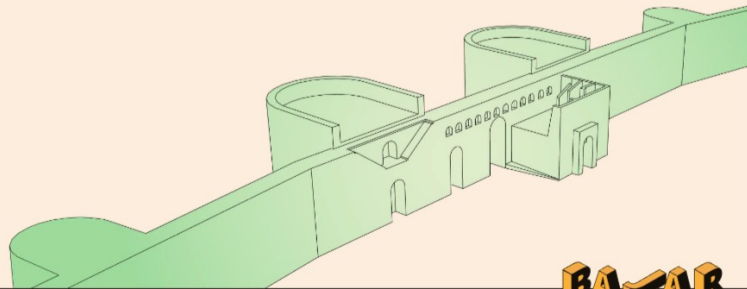
MAMUÇU

BAJAR

İmtiyaz Sahibi: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Adına Zeynep Yaş Salam
Yazı İşleri ve İmtiyaz Sahibi: Tahir Baykuşak
Editör: Doğan Güzel
Adres: Yenişehir Mah. İstasyon Cad. No 65 Yenişehir/Diyarbakır